

382. Szombathely, Paragvári utca 72.

(Vas megye) Rő

2004 májusában tulajdonosi bejelentést kaptunk, hogy kertművelés közben régészeti emléket találtak. A helyszíni szemlét Sosztarits Ottó végezte, egy valószínűleg római kori sírkő faragott szegélyét gyűjtötte be (Gy. 2004.47). Leletmentésre nem volt lehetőség.

PAP ILDIKÓ KATALIN

383. Szőce, Határi-földek-dűlő

(Vas megye) U, Kö

2004. november 24-én helyszíni szemlét végeztünk, amit a tervezett kavicsbányabővítés indokolt. A vizsgált terület Szőce K-i határában található az Akszi-völgyfőtől K-re, közvetlenül mellette. A völgyfőben forrás fakad.

A 240,5 m szintvonal által határolt terület a kavicsos plató dombszerűen kiemelkedő és Ny felé (a völgy irányába) lejtős része. Itt figyeltünk meg és szedtünk fel szórványos edény- és paticstörödékeket. Hossza (É-D) kb. 500 m, szélessége (K-Ny) kb. 150–200 m. Szét-szántott objektumokat nem láttunk. A területen újkőkori és középkori edénytörödékeket gyűjtöttünk.

ILON GÁBOR

384. Tarcal, református templom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U?, R?, Kk

2004. április 1-jén helyszíni szemlén vettünk részt a Templom közben található műemlék református templomnál.

A késő barokk épület közvetlen környezetében és a teleknek a templomtól É-ra lévő részén – vélhetően egy elbontott ház helyén – régészeti leleteket találtak a felszínen. A cserepek kb. fele kézzel formált, foltosra égett, részben fényezett felületű, neolit illetve talán rézkori töredék volt. A többi leletet késő középkorinak határoztuk meg, ezek edénytörödékek illetve zöldmázas kályhacsempe töredékei voltak. A leletek a miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek. A lelőhely biztosan kiterjed a Tarcal belterület 628, 632 és 633 helyrajzi számokra, ezen túl szinte bizonyosan a lelőhelyhez tartoznak a 626, 627, 629, 630 és 631 hrsz. ingatlanok is. A lelőhely – különösen a középkori falu – nyilván ennél jóval nagyobb területen húzódik még.

Munkatársak: Szatmáry Klára, Spatz Béla.

PAPP NÓRA

385. Tatabánya, Birkás-rét

(Komárom-Esztergom megye) B

Épülő gázvezeték nyomvonalán a felszínen közelebről meg nem határozható őskori (bronzkori?) oldaltörödékeket gyűjtöttünk. 2004. május 19–26. között a lelőhelyen megelőző feltárást kezdtünk. A vezeték nyomvonalán 150 m hosszúságban és 1,5 m szélességben jelöltünk ki kutatóárkot, amelyben egy objektumot találtunk.

Viszonylag sekély, szabálytalan kör alakú gödör. A benne talált edénytörödékek alapján a kora bronzkori Mákó kultúrához köthető. A leletanyag a Tatabányai Múzeumba került.

LÁSZLÓ JÁNOS

386. Tatabánya, Gatyás-rét

(Komárom-Esztergom megye) B

2004-ben létesítendő gázvezeték nyomvonalán, a Gatyás-réten a felszínen szórványos, talán bronzkori, edénytörödékeket gyűjtöttünk. Május 17–20. között leletmentést végeztünk. A 80×1,5 méteres kutatóárokban csak néhány további oldaltörödéket találtunk, objektumokat nem. A leletanyag a Tatabányai Múzeumba került.

LÁSZLÓ JÁNOS

387. Tatabánya, Kertváros

(Komárom-Esztergom megye) Kö

A korábbi évek terepbejárásai által (1995–96) ismertté vált 5. sz. lelőhely területén lakópark építését kezdeményezték, ezért szükségessé vált a terület megelőző feltárása. 2004 áprilisában egy hétig dolgoztunk a területen. Tizenegy darab 20 m hosszú és 1,5 m széles kutatóárkot tártunk fel. A mintegy 2 ásónyomnyi humusz eltávolítása után a bolygatatlan altalaj jelentkezett, amelyben néhány újkori szántásnyomon kívül objektumot nem találtunk. Az árkok betöltésében csekély számú 12–13. századi edénytörödékek voltak, amelyeket a Tatabányai Múzeumba szállítottuk.

LÁSZLÓ JÁNOS

388. Tállya határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó, Kö

2004. október 15-én terepbejárást végeztünk Tállya határában, az Abaújszántó felé vezető útszakasz mentén, melynek során két esetben is őskori és középkori településnyomokat sikerült lokalizálni.

Akasztó-domb: A golopi vasúti megálló és a – Tállyától ÉNy-ra fekvő – Akasztó-domb közötti völgyben található lelőhelyen középkori kerámiatörödékek kerültek elő.

Patócs-tető: A fenti völgy É-i végén fekszik a másik lelőhely, területe felfut a Patócs-tető déli lankáira is. Erről a területről néhány középkori kerámia mellett nagyrészt durva, kavicsal soványított őskori kerámia került elő.

VERES JÁNOS

389. Tát, Alsőkörtvélyesi-dűlő

(Komárom-Esztergom megye) Rő

A 2003. szeptember 15. és október 22. között végzett feltárást a Tát községet elkerülő út építése tette szükségessé. A lelőhely a község határában, közvetlenül a 11. sz. út mellett helyezkedik el, terepbejárások révén már

az 1960-as évek végén ismertté vált. A feltárást megelőzően végzett terepbejárás során 2–3. századi edénytöredékeket és egy késő római bronzérmét találtunk. A lelőhely elhelyezkedése (Pannonia római tartomány határvidéke) és a leletanyag alapján a területen kora római őrtornyot tételeztünk fel.

A lelőhelyen 8 félig földbe mélyített ház, és két árok került elő. Legjobb állapotban a IX–X. szelvények területén feltárt ház maradt meg, melyet egy korábbi házba mélyítették, ennek azonban csak padlószintje maradt meg. A IX–X/1 ház téglalap alakú, sarkai lekerekítettek, hossza 4,2 m, szélessége 2,8 m, mélysége 70 cm, benne cölöplyukat nem találtunk, falai függőlegesek, padlóját többször megújították. A házat 50 cm vastagságú omladékréteg, illetve ez alatt 10–15 cm hamus-faszenes, átégett réteg töltötte ki. Ugyanilyen alakú és méretű a IV/1 ház (4,1×2,9 m), melynek felmenő falai nem maradtak meg, hozzá az előzőtől eltérően 6 cölöplyuk tartozott (2 a ház hossz tengelyében, 1-1 a ház négy sarkában).

A II/1 házban 8 cölöplyuk (4 a tengelyek végében, 4 a sarkokban), a IV/2 házban 4 cölöplyuk (a tengelyek végében) került elő. Mindkét ház hosszabb és szélesebb, mint az előző kettő (4,9×4,2 m illetve 4,5×3,6 m). A többi ház esetében a pontos méret és alak nem volt megállapítható.

A belső árok (1. árok) feltárt részlete egy kb. 19×15 m nagyságú területet vett körül. Az árok V-átmetszetű, a terület magasabban fekvő részein szélessége 2 m, a mélyebben fekvő részekben 1,5 m, mélysége 1–1,2 m. Az árok körülvevő öt házat, ezek azonban túl közel helyezkednek el az árokhoz, így az nem a házak védelmét látta el. Az árok az V/2 házat átvágta. A külső árok ugyancsak V-átmetszetű, az előzőnél szélesebb (a magasabban fekvő részekben szélessége eléri a 4 m-t). Az I–II/2 ház a két árok között helyezkedett el, az V–VI/1 házat a külső árok vágta. A K-i oldalon egy 2–2,5 m hosszúságú szakaszon mindkét árok megszakadt, ez átjáróként szolgált.

Az ásatás során egyetlen sír került elő, melyet a belső árok feletti területre temettek el. A 22–31 év közötti fiatal férfi sírjából mellékletként egy jellegtelen kis bronzcsat került elő, mely pontosabb kormeghatározást nem tesz lehetővé, annyi azonban megállapítható, hogy legkorábban a késő római korban temethették el, de az sem kizárt, hogy a törökkel vívott csaták során esett el.

Mind a házakból, mind az árkokból bőséges leletanyag, elsősorban edénytöredék származik. Ezek nagyobb részt korongolt, sárga színű, vörösre festett, kisebb részt szürke színű tál- és fazéktöredékek, melyek jórészt a 2–3. századra keltezhetőek. Emellett gyakoriak a kézzel formált, kagylóval soványított fazéktöredékek is. A tálak és fazekak többnyire a közeli esztergomi és tokodi fazekasműhelyekben készültek, más részük Brigetioból vagy Aquincumból származik. Az edények közül kiemelendő egy úgynevezett pannóniai pecsételt tál, melyhez – mind formáját, mind díszítését tekintve – kevés párhuzamot lehet találni. A nagy számban előkerült terra sigillata leletek jórészt Észak-Itáliából és Dél-Galliából származnak

és az 1. század 2. felére–2. század 1. felére keltezhetőek. Üvegleleteink az 1–2. századra jellemző kék színű töredékek, közülük kiemelendő egy épségben előkerült, 8,5 cm hosszúságú, csepp alakú parfümös üveg, melynek legközelebbi párhuzama egy esztergomi, korai hamvasztásos sírból vált ismertté. Bronzleleteink közül legjelentősebbek a fibulák, melyek között úgynevezett egygombos erősprofilú fibulákat és egy trombitafejes fibulát találtunk. Az egygombos fibulák jórészt a környékre jellemző változatokhoz tartoznak, az egyik leletünk azonban Dél-Pannónia vagy Dalmátia területéről került lelőhelyünkre. A csonttárgyak közül egy dobókockát és egy töredékes hajtűt kell megemlítenünk.

A leletanyag alapján lelőhelyünkön a rómaiak a Kr. u. 1. század 2. felében telepedhettek meg, a telepnek késő kelta előzménye nem volt. A leletanyag nagy része a 2–3. századra tehető. A terület a késő római korban is lakott volt, de a korszakhoz köthető objektumok nem kerültek elő. A házak és árkok egymáshoz viszonyított helyzete arra utal, hogy a házak az árkoknál korábban létesültek. Az árkok az általunk feltételezett őrtornyó védelmét láthatták el, mely az árkokon belül, de a feltárási területünkön kívül helyezkedhetett el.

2004. május 26–27-én az útépitési munkálatok újabb régészeti feltárást tettek szükségessé. Közvetlenül a 11. sz. út mellett, a feltárási területünk déli határán egy kb. 5 m széles sávot kutattunk. Ennek eredményeként a külső (2.) árok egy újabb szakaszát tudtuk meghatározni. Ezen a szakaszon az árok egy újabb házat vágott át, melynek csak padlójából lehetett egy 3×1 m nagyságú részlet kibontani. A 2. ároktól K-re egy 3. árok részlete került elő, melynek létezését már a 2003-as ásatás során is feltételeztük. Feltártunk továbbá három tárológödört, és egy szintén földbe mélyített, négyzetes alapú, négy oldalán kövekkel kirakott, 60–65 cm mélységű, ismeretlen rendeltetésű objektumot. A 2–3. árok között, illetve a 3. árkon kívül egy-egy kb. 170×50 cm nagyságú sírfolt mutatkozott, melyekből azonban sem csont, sem más lelet nem került elő. Az objektumokból előkerült leletanyag nem különbözött a 2003-ban feltárt leletektől.

KÖVECSES VARGA ETELKA – MERCZI MÓNIKA

390. Tikos, Nyárfás-dűlő

(Somogy megye) R, LT, Á

2004-ben befejeztük a Nyárfás-dűlőbe eső nyomvonal szakasz, a M7/S-43 lelőhely feltárást. 8000 m² területen 664 objektum került elő. A tavalyi feltárással együtt az objektumok száma meghaladta az 1200-at. A nyugati területen most több objektumot sikerült találnunk, de ezek egy részének bontását nem tudtuk teljesen elvégezni a magas talajvíz miatt. A keleti dombhát dél felé húzódik, melyen a tavalyihoz hasonló rendkívül nagy objektumsűrűséget tapasztaltunk. Az ideai feltáráson a középkori objektumokhoz viszonyítva nőtt az őskori objektumok aránya, de újabb korszak leletei nem kerültek elő. Úgy tűnik, hogy a középkori település köz-